

75 éves a Püspökladányi Szikkísérleti Telep Kísérleti Állomása

1961-ben jártam először ezen a vidéken. A szegedi „Kiss Ferenc” Erdészeti Technikum nebulója voltam. Arra emlékszem, hogy egy tisztára meszelt istállóban aludtunk. Derékajuk ötven centi friss szalma volt, rajta egy lepedőféle, ami reggelre úgy nézett ki, mintha a közeliünkben legelő gulya valamennyi tagja megkérődzte volna. Dereng valami, hogy az égtelen vaszűz vizet, mely egy csőből folyt ki, a helybéli kondás gyufával gyújtogatta, miután a hitetlenkedő balekokkal külföldre fogadásokat kötött. Természetesen elvesztettük, mert bizony a vizet okádó cső – ha ideig-óráig égett is csak – meggyulladt.

Arra is emlékszem – hogy szakmai képekről is említést tegyek –, hogy végtelen nagy pusztaság volt erre felé. Összeszántott bakhátakon virult a tölgy, a fehéren szikes legelő szélén pedig ezüstfás tölgyes jelezte, hogy valami elindult, valami hasznos dolog kezdődött majd évszázada.

Püspökladány kultúrtermében tartotta megnyitóját dr. Führer Ernő, ERTI főigazgató.

Dr. Führer Ernő...

Az elhangzott előadások:

Az erdőgazdálkodásra váró térségi feladatok az Uniós csatlakozás tükrében. Barátossy Gábor elnök, FVM Erdészeti Hivatal.

Az állomás tevékenységének hatása Püspökladány város életére. Dr. Molnár László polgármester, Püspökladány.

Csiba Imre...

A püspökladányi Kísérleti Állomás tevékenysége. Múlt-jelen-jövő. Csiba Imre kis. áll. ig., dr. Tóth Béla ny. kis. áll. igazgató, ERTI, Püspökladány.

Háromnegyed évszázad, 75 esztendő telt el azóta, hogy 1924. október 1-jén megkezdődhetett a szervezett kutatómunka a Püspökladányi Erdészeti Szikkísérleti Telepen.

Ez a kerek évforduló ad számunkra alkalmat, hogy tisztelettel emlékezzünk az elődök munkájára, a **múltban** elért eredményeinkre, számot vessünk a **jelen** feladataival, szembenézzünk a **jövő** kihívásaival.

Az erdészeti kutatásban – az emberéletet meghaladó természetési ciklus következtében – minden mai kutatási téma alapját az elődök munkájának megismerése, az általuk felhalmozott ismeretanyag szintetizálása kell hogy jelentse.

A múltba nézést kezdjük a szikkfásítás jelentőségének felvillantásával.

Tudjuk, hogy Európában a szikes talajok területe közel 35 millió hektár. Hazánkban megközelíti az 1 millió hektárt. Az ország területének közel 10%-a a szikes, vagy mélyben sós talajok által elfoglalt terület. Alföldi termőhelyi adottságaink között ez a kérdés még nagyobb jelentőséggel bír.

Az Alföldfásítás egyik fontos résztemája – a homoktalajok kérdése mellett – a szikes termőhelyek hasznosítása.

A szikes területek mezőgazdasági célokra való hasznosításán a múltban és jelenben is nagy erővel dolgoznak a

szakemberek. E téren a gyakorlati és szakirodalmi elsőség Tessedik Sámuel szarvasi lelkesítéssel, aki már 1805-ben kéziratban munkájában foglalkozik a szikes területek fásításának kérdéseivel. Tessedik 1764-ben megkezdett fásítási munkája nemcsak kísérleti eredményeiben figyelemreméltó, de – a Szarvason alapított mezőgazdasági iskolájában kifejtett oktató tevékenysége eredményeként – gyakorlati hatása is igen jelentősnek tekinthető.

Az 1782-ben végzett összeírás már hatvan féle – részint vad, részint gyümölcs – fát említ Szarvas térségében, az addig kietlen vidéken. 1820-ban már a térség tanyavilágában több száz ezer fa – zömében akác – tenyészett (Nádor–Kemény, 1936).

Az Országos Erdészeti Egyesület 1880 évi Mehádiai közgyűlése pályázatot írt ki „A szikes talajon tenyészendő erdei fák megtelepítése mi módon teljesítendő, mely fanemek művelendők, s minő tapasztalatok szerzettek eddig a szikes talaj befásítása körül” címen. A kérdésre az egyetlen dolgozat Hóman Bálinttól érkezett (1880). E munkát tekinthetjük az átgondolt szikkfásítási kísérletek első írásos emlékének. Figyelemre méltó, hogy Hóman már ekkor a legkedvezőtlenebb területeken – az akkori szóhasználatnál „vak szikesnek” nevezett területeken – a bakhátas technológiát javasolja mint az egyedüli, reménnyel kecsegtető eljárást. Láng Gábor (1870), Propokovics (1881), Földes (1895), Péch (1897), Bernátsky (1913), Rapaics (1918) a legfontosabb szakírók, kiknek véleményét az irodalomból megismerhetjük. Fontosnak tartjuk mai munkánk szempontjából az ezen cikkekből lesűrhető tanulságokat. Szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy Földes és Péch már ekkor a tamariska felhasználását, Földes ezen kívül a fűzet, égert, kőrist, tölgyet, Bernátsky igen sok fajt, főleg a gleditsiát, orgonát, fűzet, fehérynárat,

körít javasolja szikes területek fásítási próbálkozásainál.

Ezek a munkák inspiráló hatással voltak a gyakorlati szakemberekre, és egyre többen kísérleteztek ezeknek a területeknek fásításával, beerdősítésével.

Nem hallgatható el azonban, hogy az irodalomban ellenkező vélemények is megjelentek. Kerner (1863), Hunfay cikkei az Alföld fátlanságának megváltoztathatatlansága mellett érveltek, időlegesen fékezve ezzel a fásítás kérdéskörének előrehaladását.

A felsorolt irodalmi hivatkozások jelzik, hogy a szikes talajok erdősítésének kérdése hosszú ideje foglalkoztatja az érdeklődő szakembereket, de sem a igyekeztük, sem az Egyesület támogatása nem volt elégséges, hogy századunk elejéig e téma hatékonyan előre mozdulhasson.

Ezen érdektelenségnek nem csupán a történelmi Magyarország viszonylagos fabővsége, de az Alföld fejlesztését elhanyagoló politikai akarat is visszavisszatérően oka lehetett.

Gyökeres változást jelentett azonban az első világháborút lezáró Trianoni békeszerződéssel kialakult gazdasági és politikai helyzet.

Kaán Károly személyében kormányzati oldalról biztosított volt az Alföldfásítás ügyének napirenden tartása.

Az Alföldfásítás gondolatának fejlődését mutatja, hogy olyan neves szakemberek, mint *Kiss Ferenc*, *Róth Gyula*, *Tuzson János* több cikket írtak a huszas évektől, mely e kérdéskörrel foglalkozik.

1921-ben megalakul az Alföldi Erdőtelepítési Szaktanács, megindulnak az Alföldfásítási Törvény előkészítói munkái.

A Vallás- és Közoktatási Minisztérium Tuzson János egyetemi tanárt a Püspökladányi Vallásalapítványi uradalom egyes részei befásíthatóságának vizsgálatával 1920-ban bízta meg.

Felterjesztése alapján Kaán Károly vezetésével minisztériumi bizottság helyszíni szemle után döntött a kísérleti telep helyéről.

Az ok, mely indokolta, hogy a választás Püspökladány község Farkasziget elnevezésű határrészére essen az, hogy ezen a területen megtalálható a szikes talaj szinte minden jellegzetes

talajtípusa, az akkori viszonyok közt jól megközelíthető volt, és a vallásalapítvány már előzőekben is mutatott érdeklődést a témával kapcsolatban.

Jellemző a szakma felfokozott érdeklődésére, hogy 1922-ben az alföldi erdőtelepítés problémáit már az erdészeti államvizsga kérdései közé is felvették (EL. 1922).

*Káldy József, az OEE elnöke
Kaán Károly szobrát koszorúzza*

A telep első vezetője, *Magyar Pál* a kezdetekben kisparcellás kísérletekkel kereste a választ a feltett kérdésekre.

Rövid időn belül választ várt a szakma az alábbi kérdésekre:

- Mely talajtípusokat lehet fásítani?
- Milyen agrotechnikai eljárásokat kell használni?
- Mely fafajok alkalmasak a fásításra?

Magyar Pál munkásságának különleges értéke abban rejlett, hogy a kísérletek megindulását követően igen rövid idővel – 3-5 évvel – már a gyakorlat számára is hasznos eredményeket publikált. Felismeréseit napjainkig igazolja az azóta több mint 400 hektárra bővült erdőterület.

Kidolgozta szakosztályozási rendszerét, mely a területen található lágyszárú növényzetre alapozva jól kirajzolhatta a szikes területekre oly jellemző mozaikos talaj-elrendeződést. Felismerte és hirdette, hogy szikes termőhelyen a részletes termőhelyvizsgálat, és az ehhez igazodó technológia és fajmegválasztás a kulcsa az eredményes fásításnak.

További előadások:

Az OEE helyi csoportja és a Kísérleti Állomás kapcsolata (*Sipos Géza* elnök, OEE, Debreceni Csoport)

Az erdészeti nemesítés feladatai az Alföld szárazodó termőhelyeinek hasznosításában *Csiha Imre* kis. áll. ig. – *dr. Gergáczy József* tudományos oszt. vez. – *dr. Rédei Károly* főigazgató h. – *Surányi Attila* intézeti mérnök, ERTI.

Az erdőtelepítési programterv megvalósításával kapcsolatos feladatok az Alföldön *Soós Gyula* igazgató, ÁESZ, Debrecen.

Az erdők egészségi állapotváltozása az Alföldön *Csóka Péter* mb. főigazgató, *Szepesi András* főosztályvezető, ÁESZ, Budapest, *dr. Tóth József* főosztályvezető, ERTI, Budapest.

Természetvédelmi elvárások és azok érvényesítése az alföldi erdőgazdálkodásban *dr. Aradi Csaba* igazgató, Hortobágyi Nemzeti Park, Debrecen.

Az erdő szerepe az átalakuló mezőgazdasági termelés szerkezetben *dr. Józsa Árpád* címzetes egyetemi tanár, igazgató, DATE Karcagi Kutatóintézet.

Tudomány és gyakorlat kapcsolata az erdőgazdálkodásban, XX. századi tapasztalatok, XI. századi kihívások (*dr. Kovács Gábor* vezérigazgató, Nyírerdő Rt., Nyíregyháza)

Miben segítheti az erdészeti kutatás a magánerdő-gazdálkodókat? (*Répasszky Miklós* elnök, Abádszalóki Erdőbirtokossági Társulás)

Répasszky Miklós

Thury Elemér mellszobrát *dr. Tóth Béla* megemlékező mondatai után családtagokkal együtt a jelenlévő erdészek

szek avatták. (Gyórfi Lajos szoborművész alkotása.)

Thury Elemér életútjából, és munkásságából:

*Dr. Tóth Béla
avatóbeszédét mondja*

*Dr. Thury Elemér
hozzátartozói, és balról az alkotó*

Dr. Thury Elemér 1897-ben, sokgyermekes család fiaként született Sopron megyében. A sors különös játéka, hogy dunántúliként vált az Alföldön otthonossá, éppen az Alföld egyik sajátos és szélsőséges szakmai kihívásának kellett egész szakmai pályafutása során megfelelnie. Annak a generációnak a tagja volt, amelyet a súlyos történelmi események, az ezek nyomán jelentkező szorító társadalmi hatások már fiatalon nehéz próbatételnek tettek ki. A sors úgy hozta, hogy Thury Elemért mindkét világháború sodra súlyos megpróbáltatásoknak tette ki, mindkét világháborúban katonaként. Az első világháborúban tanúsított helytállásáért arany vitézségi éremmel tüntették ki; ennek birtokában a trianoni Magyarországon alapított vitézi rend tagjává avatták. Erdészeti tanulmányait még Selmecbányán kezdte, de már csak Sopronban fejezhette be.

1928. szeptember 1-jével a püspökladányi szikkkísérleti telep vezetőjévé nevezték ki. 1941-ben a debreceni m. kir. erdőgazgatóság alföldfásítási osztályának élére került, de a szikkkísérleti telep közvetlen irányítását továbbra is ellátta.

A hadifogságból hazatérve, a MÁLLERD szegedi erdőgazgatóságának az erdőművelési osztály vezetője lett, szaktanácsadói megbízatást is kapott az akkor felállított Alföldfásítási Országos Szakbizottság mellett. 1949-ben az újonnan szervezett Erdészeti Tudományos Intézethez került.

Már az 1928-1944. közötti időszakban folytatott püspökladányi kutató-kísérletező munkájának alapjellegzetessége volt, hogy az addigi tapasztalatokat, kutatási eredményeket félüzemi jellegű és méretű kísérleti formák között fejlesztette tovább. Alapvetően hozzájárult, hogy a gyakorlati szikkfásítás már az 1930-as években megindulhatott, már ekkor több ezer hektárnyi alföldi sziki erdősítést-fásítást eredményezett. A kutatási eredmények ismertetése számos bemutató rendezvény tárgya volt. Kiemelkedik az IUFRO 1936. évi magyarországi nemzetközi kongresszusának tanulmányútja keretében rendezett bemutató. Ez a nagyszámú külföldi szakember legteljesebb elismerését váltotta ki.

Az Erdészeti Tudományos Intézetben Thury Elemér mindenekelőtt az akkor már 20-30 éves püspökladányi kísérletekből leszármazó tanulságokból kiemelkedik a nevével is viselő Thury-féle erdészeti sziki termőhelyosztályozási mód. Használhatóságára jellemző, hogy beilleszthetővé vált az ERTI termőhely-kutatásainak eredményeként megalkotott erdészeti termőhelytipológiai rendszerhez, mint a sziki termőhelytípus-változat erdészeti értékelése. Meg kell még említeni Thury Elemér széles körű szakirodalmi munkásságát.

Az 1956. októberi forradalom idején emberi és munkatársi erélyeit elismerve, munkatársai az ERTI forradalmi bizottmányának elnökévé választották.

Természetesen szólni kell Thury Elemérről, az emberről. Szakemberként nyílt, közlékeny, a tudását, ismereteit készséggel és örömmel átadó

Emlékfaültetés

kolléga volt. Emberséges, közvetlen magatartása egykori munkatársai, munkásai felé is megnyilvánult. Ma már csak kevesen vagyunk, akik büszkén hivatkozhatunk arra, hogy Thury Elemér barátjaivá fogadott bennünket.

Az öröm érzését az is emeli, hogy Thury Elemér szobrának a felállításával teljessé vált az alföldfásítás, benne a szikkfásítás életrehívóinak és megalapozóinak a szakmai panteonja itt, az Alföld szívében, a püspökladányi kísérleti állomáson.

Varga László (képünkön) a bósi kutatóintézet nevében, és *dr. Józsa Árpád* a karcagi DATE Kutató Intézet igazgatója emléklapot adott át.

Pápai Gábor

„HARMINC ÉVE AZ EMBERÉRT”

Sajtótájékoztatót tartott harmincadik születésnapján
a Pilisi Parkerdő

Elsorvad Budapest tüdeje

A Budapest környéki erdők közjóléti szerepe mindinkább felértékelődik, a betonrengetegből egyre nagyobb tömegek igyekeznek több időt tölteni a természetben, ám az erdőkre nehezedő megterhelés elensúlyozására mind kevesebb pénz jut – jelentette ki tegnap *Dobó István*, a Pilisi Parkerdő Rt. igazgatója Visegrádon. Az igazgató elmondta: a fővároshoz közeli, 65 ezer hektáros erdőterület fenntartása, a természet egyensúlyának megőrzése a kirándulók növekvő száma miatt egyre nehezebb. Évente 12 millióan járják a természetet, az általuk előidézett rongálások, ágtörések, a növényzet megtaposása nyomán keletkező károk elhárítására az idén 49 millió forintot ad a központi költségvetés. Ugyanakkor egyedül az illegális személtelera-

kók felszámolása évente 15 millió forintot emészt fel. Az erdészek parkolóhelyek létesítésével, sétautak, esőbeállók, padok kihelyezésével igyekeznek a turistákat az erdők meghatározott sávjában tartani, hogy ezáltal a farengeteg más területei érintetlenül maradhassanak, megőrizve a természet összhangját. Számítások szerint e tevékenység évi 150 millió forint támogatást igényelne. Gondot jelent az is, hogy a főváros alig 10 millió forinttal járul a jóléti erdők fenntartásához. Az igazgató szerint a főváros környéki erdők fokozott megővése már csak azért is nagyobb figyelmet érdemel, mert Budapesten kívül Oslo az egyetlen olyan európai főváros, ahol a körengeteg közvetlen közelében – a Börzsönnyel együtt – ilyen nagy kiterjedésű erdő zöldell.

MTI

Kertész József, Baranyi Katalin, Kiss Balázné ragyogó szervező munkájának köszönhetően a megjelent új-

ságírók kitűnően érezték magukat a délutáni terepi bemutatón. Mi is boldog születésnapot kívánunk, s azt hogy

a főváros ne kezelje mostohagyermekként az erdőgazdaságot, mert a harminc év már sok tapasztalatot megélt felnőttet takar.

A tíz előadásból álló tudományos konferencián a térséggel kapcsolatos előadások hangzottak el, kiemelve a közjóléti szerepet.

